

2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 9 prioriteto „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ 09.4.2-ESFA-V-715 priemonės projekto „Bendrojo ugdymo mokytojų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų tobulinimas“

REKOMENDACIJOS DĖL ATNAUJINTŲ BENDRŪJŲ PROGRAMŲ PRITAIKYMO JUDESIO IR PADĖTIES BEI NEUROLOGINIUS SUTRIKIMUS TURINTIEMS MOKINIAMS

Rekomendacijas parengė: Edita Astapovičienė, Valerija Liaudanskienė

Rekomendacijos dėl atnaujintų bendrųjų ugdymo programų pritaikymo judesio ir padėties bei neurologinių sutrikimų turintiems mokiniams Sutrikimo apibūdinimas: pagrindiniai požymiai ir jų raiška

Metodinės rekomendacijos skirtos pedagogams, ugdantiems judesio ir padėties bei neurologinių sutrikimų turinčius mokinius. **Šių rekomendacijų tikslas** - didinti *individualios įtraukties*, bei *įtraukties visiems galimybes*. **Judesio ir padėties bei neurologiniai sutrikimai** - tai judrumo sutrikimai, ribojantys galimybę judėti erdvėje. Kiekvienas kūno judesys – nuo rankos pakėlimo iki šypsenos – apima sudėtingą centrinės nervų sistemos (smegenų ir nugaros smegenų), nervų ir raumenų sąveiką. Bet kurio iš šių komponentų pažeidimas gali sukelti judesio ir padėties sutrikimą. Sutrikimo sunkumas vertinamas pagal savarankiškumo įvertinimo indeksą (jį vertina sveikatos priežiūros specialistai).

Vidutiniai judesio ir padėties sutrikimai	Vaikų iki 5 metų, kai vaiko raidos koeficientas, nustatant DISC metodika, bent dviejose raidos srityse 51–80 procentų. Vaikų nuo 5 metų, kai <i>Barthel</i> indeksas 65–80 balų.
Sunkūs judesio ir padėties sutrikimai	Vaikų iki 5 metų, kai vaiko raidos koeficientas, nustatant DISC metodika, bent trijose raidos srityse 31–50 procentų. Vaikų nuo 5 metų, kai <i>Barthel</i> indeksas 45–60 balų.

Labai sunkūs judesio ir padėties sutrikimai	Vaikų iki 5 metų, kai vaiko raidos koeficientas, nustatant DISC metodika, bent trijose raidos srityse ne didesnis kaip 30 proc. Vaikų nuo 5 metų, kai <i>Barthel</i> indeksas iki 40 balų.
Lėtiniai neurologiniai sutrikimai	Tai grupė etiologiškai skirtingų įgimtų ar įgytų ligų, kurios pažeidžia nervų sistemą ir (ar) kitus organus, sukelia ilgalaikių mokymosi ir socialinės adaptacijos sunkumų.
<p>Mokiniai, turintys judesio ir padėties bei neurologinių sutrikimų, neturi vienodos charakteristikos, kiekvieno problema individuali. Žvelgiant iš savarankiškumo lygio tai gali varijuoti nuo lengvo sutrikimo, kai reikalinga minimali pagalba, iki sunkaus lygio, kai reikalinga nuolatinė pagalba. Judesio ir padėties sutrikimus sąlygoja: įvairūs cerebrinio paralyžiaus tipai, paveldimos ir kitos kilmės nervų-raumenų ligos, įvairios kaulų, sąnarių deformacijos. Šių sutrikimų būklė atsiranda esant pažeidimams smegenyse, dėl kurios mokiniui atsiranda nevalingi, greiti ir pasikartojantys stereotipiniai judesiai ir garsai (įskaitant balso tiką), nevalingas, pasikartojantis kūno drebulys, raumenų spazmai, netvirta laikysena, sutrikusi koordinacija, dažnai su prasta pusiausvyra ir griuvimu, nevalingi kojų, rankų judesiai ir kt. Pasireiškia ne tik bendrosios motorikos sutrikimai, bet ir miego sutrikimas, kalbėjimo ir kalbos supratimo sunkumai, regimojo, klausos suvokimo sutrikimas, įvairaus pobūdžio mokymosi sunkumai.</p> <p>Neurologiniai sutrikimai: epilepsija, miego sutrikimai, depresija, migrena; degeneracinės centrinės nervų sistemos ligos, neurologinius sutrikimus sukeliančios skeleto – raumenų ligos ir pan. Šios ligos gali įtakoti stambiąją motoriką, smulkiają motoriką, atskirų garsų tarimą, kalbėjimo aiškumą, sklandumą, regėjimą, akių-rankų koordinaciją, intelekto vystymąsi, socialinę ir/ar emocinę raidą. Neurologiniai <i>sutrikimai laikui bėgant dažnai progresuoja</i>. Dauguma jų yra <i>nepagydomi</i>, nors gydymas gali sulėtinti arba sumažinti simptomus.</p>	
Dalyvavimo ugdymo procese galimybės (stipriosios pusės)	
Vidutiniai judesio ir padėties sutrikimai	Mokiniai gali neturėti jokių mobilumo sunkumų. Stambiosios motorikos pakenkimai labai nežymūs. Savarankiškai vaikšto, eina neilgus atstumus, bėga minimaliu greičiu, atlieka kasdienius įprastus fizinius veiksmus: atsitupia, atsistoja, pakelia nuo žemės daiktą ir kt. Rankų smulkiosios motorikos pakenkimai nestebimi arba jie labai nesunkūs. Mokinys laiko rankoje rašiklį, pieštuką, naudoja liniuotę, skriestuvą, kitus mokyklinius reikmenis. Geba brėžti įvairaus tipo

	<p>linijas, atlieka rašto darbus įprastu ar kiek lėtesniu tempu. Geba veikti abejomis rankomis. Valdo kompiuterinę pelę, kitą kompiuterinę įrangą. Domisi aplinka, dalyvauja bendrose veiklose.</p> <p>Kalba trumpais sakiniais. Atsako į klausimus, pats klausia. Su aplinkiniais bendrauja įprastais būdais. Esant kalbos pakenkimui, gali naudoti alternatyvias komunikavimo priemones.</p>
Sunkūs judesio ir padėties sutrikimas sutrikimai	<p>Judesių pakenkimai nuo lengvo iki sunkaus: mokinys savarankiškai vaikšto, vaikšto naudodamas pagalbinę priemonę - vaikštynę arba naudojami neįgaliojo vežimėliu (paprastu arba elektriniu). Rankų smulkiosios motorikos pakenkimai nesunkūs. Mokinys atlieka užduotis, dalyvauja veiklose, nereikalaujančiose tikslų rankos judesių. Su aplinkiniais bendrauja trumpais sakiniais, pavieniais žodžiais arba alternatyviais būdais, parinktais alternatyvios komunikacijos simboliais. Bendravimui ir mokymuisi naudoja žemašias ir aukštąsias technologijas – įvairaus tipo komunikatorius. Naudojasi pritaikyta kompiuterinė įranga. Geba valdyti kompiuterį naudodamas alternatyvią pelę, alternatyvią klaviatūrą. Pritaikytu kompiuteriu atlieka pateiktas užduotis. Naudojamos ortopedinės priemonės (įvairūs rankų, kojų įtvarai, kitos priemonės) padeda mažinti raumenų spastiškumą, slopina nevalingus, nekoordinuotus judesius.</p>
Labai sunkūs judesio ir padėties sutrikimai	<p>Stambiosios motorikos pakenkimai sunkūs, labai sunkūs, mobilumas ribotas. Su aplinkiniais bendrauja alternatyviais būdais. Bendravimui ir mokymuisi naudoja alternatyviąją komunikaciją, žemašias (komunikatorius) ir aukštąsias technologijas (programinę įrangą, pvz., Communicator 5, Boardmaker ir kt.). Naudojasi pritaikytu kompiuteriu: alternatyvia pele, valdoma galva, akimis ar kitu būdu, pritaikyta klaviatūra. Kompiuteriu atlieka pateiktas užduotis. Savarankiškai gali naudotis elektriniu neįgaliojo vežimėliu, kuris valdomas jungikliu, smakru ar kitu būdu.</p>
Lėtiniai neurologiniai sutrikimai	<p>Lėtinės neurologinės ligos (kaip antai raumenų atrofija, nugaros smegenų išvarža ir pan.) dažnai būna lydimos skirtingo sunkumo judėjimo ir padėties sutrikimų, kurie didžia dalimi ir lemia mokinių dalyvavimo ugdymo procese galimybes. Tačiau kai kurie lėtiniai neurologiniai sutrikimai (pvz. nemiga, migrena, epilepsija, hidrocefalija, centrinės nervų sistemos ligų pasekmės), ligos remisijos laikotarpiu, gali neturėti įtakos aktyviam mokinio dalyvavimui ugdymo</p>

	<p>procesė. Siekiant, kad mokiniai kuo optimaliau galėtų dalyvauti ugdymo procese, būtina sudaryti, laikytis ir nuolat stebėti, bei koreguoti, pagal mokinių savijautą, darbo ir poilsio režimą. Šie mokiniai gali pasižymėti kruopštumu, atida detalėms, tvarkai.</p>
<p>Bendra aktuali informacija šios grupės mokinių ugdymui</p>	
<p>Kiekvienas judesio ir padėties bei neurologinius sutrikimus turintis mokiny yra unikalus, turintis skirtingus gebėjimus ir savo apribojimus. Kai mokytojai geriau suvokia kiekvieno mokinio poreikius, įtraukimas į ugdymo procesą yra lengvesnis ir natūralesnis. Mokinio stiprybės gali būti tokios pat, kaip įprastos raidos (neurotipinių) vaikų ir pasižymėti tokiais pat charakterio savybėmis (sąžiningumu, rūpestingumu, lojalumu, pagalba kitiems, gebėjimu bendrauti ir kt.), socialinėmis savybėmis (dalinasi tuo, ką turi, deda pastangų, kad susirastų draugų, yra geras klausytojas, priima kitų skirtumus, prireikus prašo pagalbos, prisiima asmeninę atsakomybę už veiksmus (gerus ir blogus), sako tiesą ir gali atsiprašyti, kai reikia), gebėjimu bendrauti (vartoja žodžius (ar alternatyvią komunikaciją) poreikiams, norams ir idėjoms išreikšti, bendrauja mokykloje su draugais), kitomis stiprybėmis (domisi muzika, dainuoja, mėgsta žaisti žaidimus, rūpinasi gyvūnais ir/ar mažesniais vaikais ir kt.). Turimomis stiprybėmis grindžiamas ugdymas motyvuoja mokinį, ugdo pasitikėjimą savimi, ugdo geranoriškus santykius su bendraklasiais, įtraukia į popamokines veiklas.</p>	
<p>Dalyvavimo ugdymo procese sunkumai ir individualūs ugdymosi poreikiai</p>	
<p>Vidutiniai judesio ir padėties sutrikimai</p>	<p>Motorikos pakenkimai lengvi, bet juos gali lydėti kalbėjimo ir kalbos supratimo, regimojo ir klausos suvokimo sutrikimai, mokymosi sunkumai, miego, virškinamojo trakto sutrikimai, kitos sveikatos problemos.</p> <p>Vidutiniai smulkiosios motorikos sutrikimai gali apsunkinti mokinių veiklas, atliekant tikslių judesių reikalaujančias užduotis. Mokiniui gali būti sunku rašyti rašytinėmis raidėmis, laikytis eilučių ribų, piešti, kopijuoti labai smulkias detales, objektus (pvz. darbas su žemėlapiu) ir kt. Mokiniui lengviau atlikti užduotį, kai jis rašymui, piešimui naudoja storesnius rašiklius, pieštukus, kai jam leidžiama rašyti stambesniu šriftu, leidžiama nesilaikyti linijų ir mokytojas neskiria užduočių, reikalaujančių labai tikslių rankų motorikos judesių. Kai rašymo ranka tempas lėtas, mokiny gali rašyti kompiuteriu. Jam gali būti reikalinga momentinė, trumpalaikė pagalba.</p>

	<p>Esant kalbėjimo ir kalbos sutrikimui, prireikus gali būti parenkama alternatyvi komunikacija, užtikrinanti socialinius bendravimo įgūdžius.</p>
<p>Sunkūs judesio ir padėties sutrikimai</p>	<p>Dėl motorikos pakenkimo mokiniai ugdymo procese patiria sunkumų: jie dažniausiai negeba naudotis rašymo priemonėmis, atlikti rankų smulkiosios motorikos reikalaujančių užduočių: sunku tiksliai sujungti taškus ir nubrėžti tiesią liniją, įrašyti skaitmenį į langelį, pamokoje naudoti liniuotę, skriestuvą ar kitą mokymo priemonę. Esant kintančiam raumenų tonusui, spastiškumui, mokiniui gali būti sunku versti vadovėlio lapus, iš kuprinės išsiimti mokymo priemones, kompiuterį valdyti tradicine pele ar naudotis įprasta klaviatūra.</p> <p>Šiems mokiniams reikalingas individualiai pritaikytas neįgaliojo vežimėlis su tvirta kojų atrama, liemens tvirtinimo diržais, kurie padeda išlaikyti teisingą kūno padėtį, mažina spastiškumą, seilėtekį.</p> <p>Mokinių savarankiškumas, savitvarkos įgūdžiai dažnai priklauso nuo aplinkinių, todėl ugdymosi procese reikalinga mokytojo padėjėjo pagalba.</p>
<p>Labai sunkūs judesio ir padėties sutrikimai</p>	<p>Dėl sunkių, labai sunkių stambiosios, smulkiosios motorikos pakenkimų mokiniai nuolat naudojasi jiems pritaikytu neįgaliojo vežimėliu su kojų atrama, liemens tvirtinimo diržais, padedančiais išlaikyti taisyklingą kūno padėtį, dažnai naudojami kaklo įtvarai. Rankų smulkiosios motorikos judesių korekcijai naudojamos ortopedinės priemonės, pvz., rankų, kojų įtvarai. Mokiniams, dalyvaujantiems ugdymo procese, reikalingas ortopedinis režimas, kūno padėties (pozos) keitimas vadovaujantis medikų rekomendacijomis.</p> <p>Mokiniai gali neturėti verbalinės komunikacijos, todėl su aplinkiniais bendrauja alternatyviais būdais naudodami alternatyviąją komunikaciją, kurios specialiai mokomi.</p> <p>Mokinių ugdymuisi naudojama kompiuterinė įranga: alternatyvios įvairaus tipo pelės, klaviatūros, jungikliai, kt. Nuolat padedami mokytojo, švietimo pagalbos specialisto, mokytojo padėjėjo, Kompiuteriu jie gali atlikti jiems prieinamas mokomojo dalyko užduotis, bendrauti su aplinkiniais, dalyvauti neformaliojo ugdymo veiklose.</p>

<p>Lėtiniai neurologiniai sutrikimai</p>	<p>Siekiant maksimalių šių mokinių pasiekimų, būtina, atsižvelgiant į jų sutrikimą tinkamai parinkti, suderinti ir taikyti individualų darbo – poilsio režimą. Atsižvelgiant į sveikatos būklę, dalyvavimo ugdymosi procese galimybes ir poreikius, turi būti sudaromas individualus ugdymo bei pagalbos planas mokiniui. Dirbantys mokytojai ir mokyklos personalas turi būti susipažinę su lėtinių neurologinių sutrikimų turinčių mokinių sveikatos būklėmis ir gebėti tinkamai organizuoti ugdymo procesą, laiku reaguoti ir suteikti pagalbą pasireiškus ūmioms būklėms. Šiems mokiniams gali prireikti įvairių sveikatą tausojančių priemonių, apie kurias informuoja tėvai (globėjai, rūpintojai), dažnai taikyti sveikatą tausojantį režimą, išmanyti įvairias atsipalaidavimo, nusiramavimo technikas ir būdus.</p>
<p align="center">Bendra aktuali informacija šios grupės mokinių ugdymui</p>	
<p>Vidutinius, sunkius, labai sunkius judesio ir padėties sutrikimus turintiems mokiniams, <i>net ir nesant intelekto sutrikimui</i>, motorinių įgūdžių stoka išryškina <i>mokymosi sunkumus sprendžiant neverbalines užduotis ir apdorojant vizualinę erdvinę informaciją</i>. Vaikams dažnai sunkiai sekasi rašyti, skaičiuoti, operuoti abstrakčiomis sąvokomis. Prasti rašymo įgūdžiai, vaizduotės stoka, prasta vizualinė atmintis, klaidingas erdvinis suvokimas, bendravimo sunkumai. Mokiniai turintys lėtinių neurologinių sutrikimų dėl prastos sveikatos, labilių emocijų, kartais keistos išvaizdos (hidrocefalija, genetiniai sutrikimai), visuomenės stigmų dažnai turi bendravimo, bendraamžių pripažinimo sunkumų. Prisitaikymo naujose situacijose sunkumai, socialinių įgūdžių stoka gali <i>suteikti klaidingą informaciją apie vaiko gebėjimus ir intelektines galias</i>.</p>	
<p align="center">Ugdymosi strategijos ir rekomendacijos</p>	
<p>Judesio ir padėties bei neurologinius sutrikimus turinčių mokinių ugdymui taikomas universalus dizaino mokymuisi strategijos modelis leidžia užtikrinti socialinę ir edukacinę visų vaikų įtrauktį į ugdymo procesą (Meyer, Rose, Gordon, 2014). Ši strategija atskleidžia, kaip galima modeliuoti judesio ir padėties bei neurologinius sutrikimus turinčio vaiko ugdymosi sėkmę orientuotą į bendrą ugdymo procesą: <i>kaip</i> kelti lankščius, mokinio ugdymo tikslus/uždavinius. Judesio ir padėties bei neurologinius sutrikimus turintiems vaikams tikslingai parinktos ir taikomos ugdymo strategijos skatina mokymąsi, padeda ugdyti kūrybiškumą, socialinius, pažintinius gebėjimus, stiprina sveikatą.</p> <p>Judesio ir padėties bei neurologinių sutrikimų turinčių mokinių įtraukimas į ugdymo procesą, pirmoje eilėje suponuoja:</p>	

a) **aplinkos pritaikymą**;

b) **sveikatos stiprinimą** (medikamentinis gydymas, įvairios terapijos, tinkamas darbo –poilsio režimas ir pan.);

c) **mobilumo užtikrinimą**, naudojant mokiniui individualiai parinktą **kompensacinę techniką**, kuri leidžia maksimaliai užtikrinti mokinio mobilumą, bei sukuria jo poreikius užtikrinančią saugią darbo bei poilsio vietą(as);

d) **sutrikusių funkcijų lavinimą**, atstatymą (gydomoji kūno kultūra, ergoterapija, masažas ir pan.), kas padeda maksimaliai dalyvauti, įsitraukti į ugdymą, siekti įgyti žinių, gebėjimų, kompetencijų;

e) parinkimą ir pritaikymą **informacinių komunikacinių technologijų**, leidžiančių kuo aktyviau dalyvauti ugdymo procese bei sudarančių galimybes būti maksimaliai nepriklausomu nuo aplinkinių pagalbos;

f) **alternatyvios komunikacijos** parinkimas ir praktinis naudojimas (esant kalbėjimo ir kalbos sutrikimams).

Mokykla, formuodama, mokinio ugdymo turinį ir organizuodama bei įgyvendindama ugdymo procesą, mokiniui, turinčiam **judesio ir padėties** bei neurologinių **sutrikimų**, vadovaujasi Bendrųjų ugdymo planų nuostatomis, atnaujintomis Bendrosiomis ugdymo programomis ir kitais šių mokinių ugdymą reglamentuojančiais teisės aktais. Bendrosios ugdymo programos pritaikomos atsižvelgiant į kiekvieno mokinio individualias ugdymosi galimybes ir poreikius.

Mokykla mokinio, turinčio judesio padėties bei neurologinius sutrikimus ugdymo planą sudaro, atsižvelgdama į mokinio galias vadovaudamasi *Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos patvirtintais einamųjų mokslo metų ugdymo planais bei rekomendacijomis* (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fbb37630ac4711eba6328c92adabc234?jfwid=kjtiqgoc5>) (žr. 2022-03-03 17:40):

- „nemokyti technologijų turinčiojo judesio ir padėties bei neurologinių sutrikimų (išskyrus lengvus), o vietoj jų mokinys gali rinktis kitus individualaus ugdymo plano dalykus, tenkinančius specialiuosius ugdymosi poreikius, gauti pedagoginę ar specialiąją pedagoginę pagalbą,
- judesio ir padėties sutrikimų turinčio mokinio individualus ugdymo planas sudaromas vadovaujantis Bendrųjų ugdymo planų 75, 109 ir 129 punktais. Ugdymo plane pamokos turėtų būti skiriamos gydomajai kūno kultūrai, sensomotorikai lavinti, naudojimosi kompiuteriu įgūdžiams formuoti, komunikaciniams gebėjimams ugdyti“.

<p>Mokiniui, kuriam nustatyti specialieji ugdymosi poreikiai dėl vidutinio, sunkaus ar labai sunkaus judesio ir padėties sutrikimo, sudaromas individualus ugdymo planas (toliau IUP), parenkama mokymosi forma, mokymo organizavimo būdai. Pagalbos mokiniui planas gali būti sudėtinė IUP dalis. Sprendimą dėl mokinio IUP sudarymo priima mokykla, planas aptariamas su mokinio tėvais (globėjais, rūpintojais).</p>	
<p>Vidutiniai judesio ir padėties sutrikimai</p> <p>Sunkūs judesio ir padėties sutrikimai</p> <p>Labai sunkūs judesio ir padėties sutrikimai</p>	<p>Mokiniui, turinčiam vidutinį judesio ir padėties sutrikimą Bendroji ugdymo programa (toliau - BUP), ugdymo turinio apimtys gali būti nekeičiamos. Šių mokinių mokymas nereikalauja specialios fizinės ir mokomosios aplinkos pritaikymo, specialiųjų mokymo priemonių ir kompensacinės technikos (skirtos ugdymuisi) parinkimo.</p> <p>Mokinys gali naudoti kompensacines priemones (lazdas, įtvarus ir pan.) skirtas mobilumui pagerinti. Atsižvelgiant į motorikos pakenkimo lygį, gali nesimokyti technologijų, gali nedalyvauti kūno kultūros pamokose, vietoje jų privalo lankyti gydomąją kūno kultūrą ar kitus sveikatą stiprinančius, pažeistas funkcijas gerinančius, atstatančius užsiėmimus.</p> <p>Mokykla užtikrina judesio ir padėties sutrikimus turinčiam mokiniui švietimo pagalbos teikimą mokykloje. Švietimo pagalba, ją teikiantys specialistai, pagalbos tikslai ir intensyvumas mokiniui turi būti numatyti mokinio pagalbos plane. Švietimo pagalbą teikiantys specialistai bendradarbiaudami kartu su mokytojais ir kitais specialistais, mokinio tėvais (globėjais, rūpintojais), teikia konsultacinę pagalbą ir įgalina mokinio tėvus (globėjus, rūpintojus), kitus, padedančius mokiniui ugdytis asmenis. Plane būtina numatyti: darbo ir poilsio režimą, kompensacinę techniką (įvairaus tipo neįgaliojo vežimėlius, vaikštynes) naudojantiems mokiniams, mokomosios medžiagos kiekį bei apimtį, tinkamą mokomosios medžiagos pateikimą.</p> <p>Judesio ir padėties sutrikimus turintys mokiniai, priklausomai nuo motorikos pakenkimo lygio, gali nesimokyti technologijų, gali nedalyvauti kūno kultūros pamokose. Vietoj jų mokinys gali rinktis kitus individualaus ugdymo plano dalykus, tenkinančius specialiuosius ugdymosi poreikius, gauti pedagoginę ar specialiąją pedagoginę pagalbą.</p>
	<p>Lėtinius neurologinius sutrikimus turinčių mokinių ugdymą įtakoja mokinio sveikatos būklė, individualūs</p>

Lėtiniai neurologiniai sutrikimai	<p>gebėjimai, taikomi mokymo metodai, klasėje sukurta mokymuisi palanki aplinka. Svarbu maksimaliai išnaudoti ligos remisijos laikotarpius ir stengtis derinant darbo-poilsio režimą, medicininės-reabilitacines priemonėmis jį maksimaliai pratęsti. Ugdymo tikslų, turinio įgyvendinimo ir pasiekimų vertinimo dėmė padeda mokiniui įgyti aukštesnius pasiekimus, suteikiant tvirtus ir tvarius žinių pagrindus.</p>
Ugdymosi pasiekimų vertinimo ypatumai	
Vidutiniai judesio ir padėties sutrikimai Sunkūs judesio ir padėties sutrikimai Labai sunkūs judesio ir padėties sutrikimai Lėtiniai neurologiniai sutrikimai	<p>Mokinio pasiekimai ir pažanga aptariama vaiko gerovės komisijoje 2 – 3 kartus metuose - pasibaigus mokslo metų pusmečiui ar po kiekvieno trimestro. Apie mokinio pasiekimus mokinio tėvai informuojami suderintu su tėvais būdu.</p> <p>Vertinant mokinių pasiekimus, atsižvelgiama į dalyko specifiką, vertinimo elementus. Skiriant patikrinimo, kontrolinius darbus, privalu apžvelgti užduotis ir eliminuoti užduotis, kurių mokinys negali atlikti dėl negalios net ir su turima kompensacine technika (pvz., smulkių detalių surinkimas esant rankų tremorui). Jei atliekant užduotis mokiniui reikalinga pagalbinė kompensacinė technika, užduoties atlikimo laikas atitinkamai pratęsiamas.</p> <p>Atskirais atvejais, kai esant sutrikimui būtinas sveikatą tausojantis režimas, t. y., būtinos pertraukos poilsiui bei higienos ar kitoms sveikatos procedūroms atlikti, šis laikas neįskaitomas į laiką skirtą užduočiai atlikti.</p> <p>Mokinio pasiekimų raidą atskleidžia: savarankiškumas (gebėjimas savarankiškai atlikti užduotis), kontekstai (kasdienėse, pažįstamose, nepažįstamose situacijose, kontekstuose ir kt.), sudėtingumas (turinio, užduočių). Aptariami vertinimo ypatumai, atsižvelgiant į dalyko specifiką, kaupiamojo vertinimo elementus. Pasiekimai aprašomi, išskiriant keturis pasiekimų lygius: slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis. Pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais (ar kita pasirinkta pasiekimų vertinimo sistema).</p> <p>Judesio ir padėties bei lėtinius neurologinius sutrikimus turintiems mokiniams pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas ir brandos egzaminai pritaikomi vadovaujantis „Dėl Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo, kalbų įskaitų, brandos egzaminų užduoties formos, vykdymo ir vertinimo instrukcijų pritaikymo mokiniams, buvusiems</p>

	<p>mokiniais ir eksternams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarkos aprašo patvirtinimo” (https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.418899/YupVGPUpzL) (žr. 2022-03-03 17:45).</p> <ul style="list-style-type: none"> • mokyklos vadovo sprendimu, judesio ir padėties bei lėtinius neurologinius sutrikimus turintiems mokiniams pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų užduočių atlikimo laikas pratęsiamas 25 procentais nustatyto laiko (laiką skaičiuojant nuo užduoties atlikimo pradžios). • kai šių mokinių neįskaitomas ar sunkiai įskaitomas raštas yra sąlygotas sutrikimo, leidžiama organizuoti atskiroje patalpoje ir naudotis kompiuteriu, kuriame neįdiegta teksto rašybos ir gramatikos tikrinimo programa; • leidžiama turėti fizinio aktyvumo pertraukas; • šių mokinių raidžių rašysenos netikslumai nelaikomi klaidomis; • mokiniui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių dėl judesio ir padėties bei neurologinių sutrikimų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų metu vykdytoju skiriamas švietimo pagalbą teikiantis specialistas.
--	--

Literatūra ir šaltiniai

Ambrukaitis, J. (2003). Specialiojo ugdymo pagrindai : vadovėlis edukologijos specialybės studentams. Šiauliai : Šiaulių universitetas.

Ališauskas, A. (2002). Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas. Šiauliai : Šiaulių universitetas.

Bendrujų programų atnaujinimo vadovas [General Programs Update Guide] (2021).

<https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/06/BP-rengimo-vadovas-2021-06-10-red.pdf> .

Dėl Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo, kalbų įskaitų, brandos egzaminų užduoties formos, vykdymo ir vertinimo instrukcijų pritaikymo mokiniams, buvusiems mokiniams ir eksternams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarkos aprašo patvirtinimo 2012 vasario 13 d. įsakymu Nr.V-258 (Žin., 2012, Nr. 24-1121).

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.418899/YupVGPUpzL>.

Dėl 2021–2022 ir 2022–2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo 2021-05-03 Nr.: V-688. Įsakymas paskelbtas: TAR 2021-05-03, i. k. 2021-09423.

<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fbb37630ac4711eba6328c92adabc234?jfwid=kjtiqgoc5>

Kompetencijų raidos aprašai [Descriptions of competence development] (2021). <https://www.mokykla2030.lt/kompetenciju-ir-vaiko-raidos-aprasai/>.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas [Law on Education of the Republic of Lithuania] (1991).

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr> .

Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2011 m. liepos 13 d. įsakymu Nr. V-1265/V-685/A1-317 (Žin., 2011, Nr. 93-4428).

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.37B80BC37360> .

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų projektai [Primary and basic education General program projects] (2021).

<https://www.mokykla2030.lt/bp-projektai/>.

Vaiko raidos aprašas [Description of the child's development] (2021). <https://www.mokykla2030.lt/>.

<https://www.sess.ie/categories/physical-disabilities/cerebral-palsy/tips-learning-and-teaching> .